

References translated and transliterated

1. Bjeljen'ka G. Ekologichna kazka u zhytти suchasnoi' dytyny[Ecological fairy-tale in the life of a modern child] / G. Bjeljen'ka // Vyhovatel' – metodyst doshkil'nogo zakladu. – 2012. — № 2. – S. 17-24.
2. Galygzuzova L.N. Psyhologicheskiye aspekty vospityaniya detej v domah rebenka y detskyh domah[Psychological aspects of upbringing of children in boarding houses and orphanages] / L.N. Galygzuzova, S.Ju. Meshherjakova, L.M. Caregorodceva // Voprosy psyhologyy. – 1990. – № 6. – S. 17-25.
3. Goncharenko A.M. Pedagogichni umovy stanovlennja gumannyh vzajemyn starshyh doshkil'nykiv: avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk: spec. 13.00.08 «Doshkil'na pedagogika» [Pedagogical conditions of formation of humane relationships of senior preschool children] / A.M. Goncharenko. – K., 2003. – 20 s.
4. Maksymova V. Kazka yak metod gumanistychnogo vyhovannja ditej doshkil'nogo viku[Fairy-tale as a means of humanistic education of preschoolers] / V. Maksymova // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Serija: Filosofija, pedagogika, psyhologija: zbirnyk naukovykh prac'. – 2014. – Vyp.32. – K. : Vyd-vo Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu im. M.P.Dragomanova, 2014. – 173 s.
5. Pryhozhan A.M. Psyhologija syrotstva[Psychology of orphanancy] / A.M. Pryhozhan, N.N. Tolstyh. – [2-e yzd.]. – Spb. : Pyter, 2005. – 400 s. : yl. – (Seryja “Detskomu psyhologu”).
6. Tkalych MG. Genderna psyhologija [Gender Psychology] / M.G. Tkalych. – K.: Akademvydav, 2011. – 248 s.

Dubetska L. Impact of fairy tales on the formation of gender representations of preschool-children from orphanage. The article highlights the results of a study of fairy tales as one of the main factors in the formation of gender representations of boys and girls who are brought up in conditions of the orphanage. We specified the list of tales defined by questioning teachers, which are often read to children by the educators of Dolyzna orphanage “Warm House”. The results of conducted content analysis identified fairy tales on which basis we can assert significant influence of the content of these tales on formation of preschooler's models of femininity and masculinity and gender representations in terms of gender roles, appearance, traits of character, behavior, skills, emotions of male and female representatives, and the formation of a common image of adult women and men. The article attempts to describe the models of femininity and masculinity, which are likely to be formed in boys and girls under the influence of analyzed tales. In conclusion, the article also expressed the view that although the content of studied fairy tales, has a considerable influence on the formation of gender representations of preschool-children of the orphanage, still, the diversity of individuality of women and men is not fully disclosed in these tales.

Keywords: preschool children, orphanage, gender representation, family, children's tales, content analysis, the model of femininity, the model of masculinity.

УДК:159.9.019.4:159.922.6

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ АВІАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ

В.В. Злагодух

старший викладач кафедри авіаційної психології

Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
vzagoda@mail.ru

Злагодух В.В. Особливості розвитку саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю. У статті подані результати теоретичного вивчення та емпіричного дослідження особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю на різних етапах навчання у вищому навчальному закладі. Розкрито психологічний зміст поняття «саморегуляція професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю», визначено її структурні компоненти (регулятивно-процесуальний, регулятивно-особистісний та результативний). Обґрунтовано методичну базу діагностики рівня розвитку саморегуляції професійної діяльності у студентів, представлено основні її критерії та показники. Встановлено основні відмінності у показниках регулятивно-процесуального, регулятивно-особистісного та результативного структурних компонентів саморегуляції професійної діяльності у студентів.

Ключові слова: саморегуляція професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю, регулятивно-процесуальний компонент, регулятивно-особистісний компонент, результативний компонент.

Злагодух В.В. Особенности развития саморегуляции профессиональной деятельности у будущих операторов авиационного профиля. В статье представлены результаты теоретического изучения и эмпирического исследования особенностей развития саморегуляции профессиональной деятельности у будущих операторов авиационного профиля на разных этапах обучения в высшем учебном заведении. Раскрыты психологическое содержание понятия «саморегуляция профессиональной деятельности у будущих операторов авиационного профиля», определены ее структурные компоненты (регулятивно-процессуальный, регулятивно-личностный, результативный). Обоснована методическая база диагностики уровня развития саморегуляции профессиональной деятельности у студентов, представлены основные ее критерии и показатели. Установлены основные различия в показателях структурных компонентов саморегуляции профессиональной деятельности у студентов.

Ключевые слова: саморегуляція професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю, регулятивно-процесуальний компонент, регулятивно-личностний компонент, результативний компонент.

Постановка проблеми. У складній системі навчання майбутнього оператора авіаційного профілю важливе місце посідає саморегуляція професійної діяльності. У процесі підготовки студентів, які навчаються за спеціальностями, від яких залежить безпека та життя пасажирів, важливо приділяти увагу не тільки когнітивній складовій досвіду майбутнього авіаційного фахівця, але й готовності до саморегуляції професійної діяльності у майбутніх фахівців авіаційного профілю. У зв'язку з цим, важливим є питання визначення психологічних показників та дослідження особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі. Саморегуляція професійної діяльності виступає в якості вирішального чинника надійності професійної діяльності оператора авіаційного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових поглядів дозволяє стверджувати, що саморегуляція є внутрішньою цілеспрямованою активністю людини, яка реалізується за участю різних процесів, явищ і рівнів психіки. У процесах саморегуляції отримує вираження єдність і системна цілісність психіки. Окремі види саморегуляції поведінки як психологічної категорії подані у працях О.А. Конопкіна (сенсомоторна), М.Я. Басова, В.А. Іваннікова, В.К. Каліна (вольова), І.Д. Бега (моральна), К.К. Платонова (особистісна), Н.І. Пов'якель (мисленева). У даний час знання про саморегуляцію особистості доповнюються і розширюються, але характеризуються деякою суперечливістю поглядів і неоднозначністю трактувань. Це дозволяє говорити про необхідність продовження дослідницької роботи в цьому напрямку та орієнтацію її на особливості особистості в процесі учбової діяльності у контексті психологічної готовності до успішної діяльності майбутнього оператора авіаційного профілю. Під час підготовки до виконання професійного завдання в особливих та екстремальних умовах важливо навчити майбутніх операторів авіаційного профілю прийомам та методам саморегуляції, які інтегрують мовленеві, рухові, когнітивні та емоційні компоненти.

Мета статті – висвітлення результатів дослідження особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності на різних етапах навчання у вищому навчальному закладі у студентів – майбутніх операторів авіаційного профілю задля підвищення якості підготовки майбутніх фахівців авіаційного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Методологічну основу емпіричного дослідження склали концептуальні положення про функціональні системи саморегуляції (П.К. Анохіна, Н.А. Бернштейна, О.О. Конопкіна, В.І. Моросанової); про особливості довільної саморегуляції діяльності (О.О. Конопкіна, В.І. Моросанової, О.К. Осницького та ін.); про особливості саморегуляції психічних станів (Л.Г. Дикої, О.О. Прохорова та ін.).

Специфіка праці оператора авіаційного профілю полягає в особливих умовах діяльності авіаційного спеціаліста. У різних режимах технологічного процесу оператор виконує свої функції в системі, де керування здійснюють автоматичні аеронавігаційні системи. Специфіка діяльності оператора авіаційного профілю визначається наступним: 1) великою швидкістю технологічного процесу; 2) переробкою великого об'єму інформації за короткий час; 3) великою напруженістю цього процесу; 4) великою відповідальністю та великою ціною помилки в операторській діяльності; 5) швидким переходом від періоду очікування до напруженої роботи; 6) напруженістю ситуації та несхожістю з іншими; 7) швидкою зміною метеорологічних умов, інтенсивністю руху.

Саморегуляція професійної діяльності полягає у спрямованій активізації психічних процесів оператора авіаційного профілю, у підтриманні їхнього певного характеру та інтенсивності; вона забезпечує безперервність психічної активності впродовж усієї професійної діяльності. Підтримувати певний **рівень** активності оператора авіаційного профілю можна двома способами: перенапруженням усіх сил, що призводить до втоми і зниження активності авіаційного фахівця, або за рахунок мотиваційно-емоційного підкріплення.

Узагальнення наведеного матеріалу дозволяє зробити висновок про доцільність розгляду саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю у контексті взаємозв'язку всіх рівнів, які реалізуються в одному об'єкті – людині.

Таким чином, саморегуляція професійної діяльності у майбутнього оператора авіаційного профілю – це усвідомлений процес внутрішньої психічної активності з побудови, підтримки та

управління різними видами і формами довільної активності, що безпосередньо реалізується під час виконання професійного завдання. До компонентів структури саморегуляції професійної діяльності у майбутнього оператора авіаційного профілю відносимо: регулятивно-процесуальний, який характеризує здатність майбутнього оператора авіаційного профілю регулювати емоційний стан, підтримувати активну когнітивну діяльність; регулятивно-особистісний компонент, що характеризується здатністю майбутнього оператора авіаційного профілю до прийняття самостійних рішень, пристосування до мінливих умов діяльності, до високої професійної відповідальності, наявності мотивації на виживання; результативний компонент, який характеризує здатність оператора авіаційного профілю до реалізації поставленого професійного завдання та переробки отриманого досвіду.

У цілому, основними психологічними критеріями сформованості саморегуляції професійної діяльності майбутнього оператора авіаційного профілю мають виступати відповідні рівні розвитку таких структурних компонентів: регулятивно-процесуального, регулятивно-особистісного та результативного.

Дослідження особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності проводилося на базах Національного авіаційного університету (м.Київ), Харківського університету повітряних сил ім. Івана Кожедуба, Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету. У дослідженні взяли участь 182 особи – студенти 1-го курсу (група 1) та 3-го курсу (група 2) напрямів підготовки: системна інженерія, електронні пристрої та системи, радіотехніка, аеронавігація, льотна експлуатація.

З метою визначення психологічних особливостей розвитку регулятивно-процесуального компонента саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю була використана методика «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Морасанової. Методика дозволяє діагностувати наступні характеристики саморегуляції: планування, моделювання, прогнозування, програмування, оцінка результатів. Також була використана методика «Опитувальник рефлексивності» В.О. Карпова, яка надала змогу виявити рівень розвитку рефлексивності студентів.

За допомогою методів математичної обробки результатів психологічної діагностики, зокрема статистичного критерію Колмогорова-Смірнова, встановлено розподіл емпіричних даних, що відхиляється від нормального, тому для визначення відмінностей у показниках регулятивно-процесуального, регулятивно-особистісного та результативного компонентів саморегуляції професійної діяльності у студентів 1 та 3 курсів використано критерій Манна-Уїтні.

Результати порівняння показників регулятивно-процесуального компонента професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю подані у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз показників регулятивно-процесуального компонента саморегуляції професійної діяльності у студентів (n=182)

<i>Метод статистичного аналізу:</i>		<i>Групи</i>	
<i>критерій Манна-Уїтні</i>		<i>1</i>	<i>2</i>
Планування	Показник значущості	0.01	
	Середній ранг	75.71	105.29
Моделювання	Показник значущості	0.01	
	Середній ранг	69.67	111.33
Програмування	Показник значущості	0.01	
	Середній ранг	72.37	108.63
Оцінка результатів	Показник значущості	0.001	
	Середній ранг	59.89	121.11
Рефлексивність	Показник значущості	0.004	
	Середній ранг	79.73	101.27

Як видно з табл. 1, відмінності встановлені за показником «планування» на рівні значущості $p \leq 0.001$, це свідчить про те, що студенти 3 курсу мають достовірний вищий рівень сформованості здатності виділяти важливі умови досягнення цілей як у теперішній ситуації, так і у перспективному

майбутньому, що проявляється у відповідності отриманих результатів в цілому, але він є недостатнім для висновку про те, що процес розвитку саморегуляції є завершеним для студентів на 3-му курсі. За шкалою «моделювання» встановлені відмінності на рівні значущості $p \leq 0.001$ свідчать про достовірно вищий розвиток здатності до визначення умов здійснення цілей як у теперішній ситуації, так і у перспективному майбутньому, що проявляється у відповідності отриманих результатів в цілому. Слід відмітити, що цей результат студентів 3-му курсу є вищим, але відображає недостатній рівень сформованості показника моделювання, а на 1-му курсі у студентів говорить про несформованість здатності моделювання ситуації.

За характеристикою «програмування» встановлено достовірну відмінність на рівні значимості $p \leq 0.001$, хоча результати як на 1-му курсі, так і на 3-му свідчать про часткову сформованість у студентів потреби обмірковувати засоби своїх дій та поведінки для досягнення цілей, про деталізованість й розвиненість програм, які розробляються. Респонденти розробляють програми самостійно, гнучко змінюються в нових обставинах й стійкі в ситуації перешкод, здатні здійснювати корекцію програм дій для отримання задовільного результату.

Показник «оцінка результатів» достовірно відрізняється на рівні $p \leq 0.001$ та свідчить про розвиненість і адекватність самооцінки студентів. Сформованість та стійкість суб'єктивних критеріїв оцінки результатів у студентів 3-го курсу є більшими, ніж у студентів 1-го курсу. Це свідчить про те, що студенти 3-го курсу більш адекватно оцінюють як сам факт неузгодженості отриманих результатів з метою діяльності, так і причини, які до цього призвели, гнучко адаптуються до мінливих умов діяльності, ніж студенти на 1-му курсі.

Отже, можна зробити висновок про те, що регулятивно-процесуальний компонент саморегуляції майбутніх операторів авіаційного профілю на 1-му курсі має низький рівень розвитку, а на 3 курсі – середній рівень, що свідчить про часткову сформованість стилю саморегуляції майбутнього авіаційного спеціаліста.

Досліджуючи регулятивно-особистісний компонент саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю була використана методика «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Морасанової, зокрема, характеристики: гнучкість та самостійність; методика «Смисложиттєві орієнтації» Д.О. Леонтьєва, зокрема, «локус контролю – Я», «орієнтація на процес життя»; методика «Рівень суб'єктивного контролю» (Дж. Роттера, адаптація О.Г. Ксенофонової), зокрема, характеристика «інтернальність у виробничій сфері».

Аналіз отриманих даних щодо рівнів розвитку показників регулятивно-особистісного компонента саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю дозволив зафіксувати значимі розбіжності майже за всіма показниками на рівні значимості $p \leq 0.05$, результати подані у табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз показників регулятивно-особистісного компонента саморегуляції професійної діяльності (n=182)

<i>Метод статистичного аналізу:</i>		<i>Групи</i>	
<i>критерій Манна-Уїтні</i>		1	2
Смисложиттєві орієнтації процес життя	Показник значущості	0.09	
	Середній ранг	85.43	95.57
Локус контроль –Я	Показник значущості	0.001	
	Середній ранг	77.72	103.28
Гнучкість	Показник значущості	0.001	
	Середній ранг	76.01	104.99
Самостійність	Показник значущості	0.001	
	Середній ранг	67.44	113.56
Інтернальність у виробничій сфері	Показник значущості	0.006	
	Середній ранг	98.32	99.4

Як видно з табл. 2, за характеристикою «гнучкість» середній ранг у групі 2 достовірно вищий за показники в групі 1, але респонденти демонструють недостатню сформованість регулятивної гнучкості, тобто здатності перебудовувати, вносити корекцію у систему саморегуляції при зміні зовнішніх та внутрішніх умов. Для студентів групи 2 характерна лише часткова розвиненість пластичності всіх регуляторних процесів. Це означає, що при виникненні неочікуваних обставин такі студенти нездатні швидко оцінити зміни значимих умов й перебудувати програму дій. При виникненні неузгодженості отриманих результатів та поставленої цілі не можуть оцінити сам факт неузгодженості й внести відповідну корекцію. Вони не здатні адекватно реагувати на ситуацію, швидко й своєчасно планувати діяльність й поведінку, розробляти програму дій, виділяти значимі умови, оцінювати неузгодженість отриманих результатів з ціллю діяльності та вносити корекції.

За показником «самостійність» група 2 має достовірно вищі результати, ніж група 1, але відповідають середньому рівню. Це означає, що студентам 3-го курсу властива недостатня автономність в організації активності, недостатня здатність самостійно планувати діяльність, організувати роботу по досягненні висунутої цілі, контролювати хід її виконання, аналізувати й оцінювати як проміжні, так і кінцеві результати. Першокурсники мають низькі показники за шкалою самостійності, вони залежні від думки й оцінок оточуючих. У них плани й програми дій розробляються не самостійно, такі респонденти часто й некритично слідує чужим порадам. За відсутності сторонньої допомоги в них виникають регулятивні збої. Це свідчить про те, що студенти з низьким та середнім рівнем розвитку саморегуляції в особистісному прояві ще знаходяться на шляху розвитку своєї особистості. За характеристикою «орієнтація на процес життя» респонденти групи 2 мають середні показники, що свідчить про часткову задоволеність своїм теперішнім життям та його емоційною насиченістю. Це можна пояснити тим, що більшість третьокурсників вже знаходяться на початку своєї кар'єри, і дехто з них мають певні сумніви й невпевненість у майбутньому, також їм не вистачає позитивних подій у теперішньому, першочергове місце займають плани на майбутнє. У групі 1 показники достовірно нижчі, це можна пояснити процесом адаптації до нових умов навчання у ВНЗ, оскільки студенти встановлюють нові контакти, переживають за зроблений вибір майбутньої професії. Більшість респондентів в обох групах демонструють за шкалою «орієнтація на процес життя» середній результат, що за обробкою результатів методики відповідає середньому та низькому рівню розвитку саморегуляції поведінки.

За характеристикою «локус контролю – Я» респонденти групи 2 отримали достовірно вищий результат, який відповідає середньому рівню. Це вказує на часткове адекватне оцінювання респондентами своїх можливостей та свободу вибору стосовно свого життя. Результат за цією шкалою у групі 1 свідчить про те, що респонденти мають недостатні уявлення про себе, як про сильних особистостей, що мають свободу вибору для того, щоб побудувати своє життя у відповідності своїм цілям, задачам та уявленням про її сенс. Характеристика «інтернальність у виробничій сфері» вказує на дещо вищий результат у групі 2 ніж у групі 1, але статистичної різниці встановлено не було. Це свідчить про середній рівень розвитку у першокурсників і третьокурсників здатності брати на себе відповідальність, якість виконання професійного завдання. Адекватне сприйняття ситуації, особливо стресової, завжди відбивається на рівні саморегуляції індивіда, а це є важливою особистісною якістю майбутнього оператора аеронавігаційних систем.

Отже, емпіричний аналіз показав, що на першому курсі майбутні оператори авіаційного профілю мають низький рівень розвитку регулятивно-особистісного компонента саморегуляції професійної діяльності, що характеризується неможливістю прийняття самостійних рішень, низькою здатністю пристосовуватися до мінливих умов діяльності, низьким рівнем особистісної відповідальності, відсутністю осмисленості життя. На третьому курсі рівень розвитку регулятивно-особистісного компонента має середню вираженість показників і характеризується частковою розвиненістю здатності до прийняття самостійних рішень, достатньою здатністю до пристосування у мінливих умовах діяльності, середнім рівнем професійної відповідальності, середнім рівнем мотивації до виживання.

Для дослідження результативного компонента саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю використана методика «Смисложиттєві орієнтації» Д.О. Леонтьєва. Методика дозволяє діагностувати наступні показники: «осмисленість результативності життя», «осмисленість цілей життя».

Аналіз отриманих даних щодо рівня розвитку показників результативного компонента саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю за допомогою методів математичної обробки отриманих даних дав змогу встановити відмінності у двох групах – студентів 1-го та 3-го курсів (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз показників результативного компонента саморегуляції професійної діяльності у студентів (n=182)

<i>Метод статистичного аналізу:</i>		<i>Групи</i>	
<i>критерій Манна-Уїтні</i>		1	2
Осмиленість цілей життя	Показник значущості	0.002	
	Середнє значення	78.48	102.52
Осмиленість результативності життя	Показник значущості	0.001	
	Середнє значення	76.97	104.03

За характеристикою «осмиленість цілей життя» група 2 має достовірно вищі результати ніж група 1. Тобто респонденти з вищим рівнем саморегуляції мають в процесі учбової діяльності, а в майбутньому – професійної діяльності, бути орієнтовані на досягнення поставленої мети й отримання запланованого результату. Вони усвідомлюють власну мету житт та мають намір її досягати, але це тільки частково сформована ціннісна орієнтація. Однак питання про ефективність діяльності та ціна отриманого результату поки що не вирішено.

За показником «осмиленість результативності життя» респонденти групи 2 мають достовірно вищі результати, ніж в групі 1, які відповідають середнім результатам. Це свідчить про те, що студенти 1-го та 3-го курсів знаходяться ще в процесі пошуку свого місця в житті, навчаються аналізувати минулий досвід, задоволені своїм життям та спрямовані на поставлену мету в житті, переймаються саме результатом, а не процесом.

Статистично значущі відмінності за критерієм Манна-Уїтні виявлено за показниками планування, моделювання, програмування, оцінки результатів на рівні значущості $p \leq 0.001$, рефлексивності ($p \leq 0.004$), самостійності ($p \leq 0.001$) та гнучкості ($p \leq 0.001$), осмиленості цілей ($p \leq 0.002$) та результативності життя ($p \leq 0.001$). Відмінностей не виявлено у показниках інтернальності у виробничій сфері та орієнтація на процес життя.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Саморегуляція професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю – це усвідомлений процес внутрішньої психічної активності з побудови, підтримки та управління різними видами і формами довільної активності, що безпосередньо реалізує досягнення поставлених цілей у процесі виконання професійного завдання. Саморегуляція професійної діяльності є багатокомпонентним ієрархічним утворенням та включає регулятивно-процесуальний, регулятивно-особистісний та результативний компоненти.

Емпіричне дослідження особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю дозволило встановити, що здатність до саморегуляції професійної діяльності у студентів на першому курсі має низький, а на третьому – середній рівень розвитку, що може негативно позначитися на майбутній професійній діяльності у невизначених та надзвичайних ситуаціях діяльності фахівця в авіаційній галузі. Подальші напрями дослідження саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю вбачаємо у встановленні психологічних чинників розвитку цього феномену.

Список використаних джерел

1. Анохин П.К. Принципиальные вопросы общей теории функциональной системы / П.К. Анохин // Принципы системной организации функций. – М.: Наука, 1973. – 456 с.
2. Басов М.Я. Воля как предмет функциональной психологии / М.Я. Басов. – СПб.: Алетейя, 2007. – 544 с.
3. Бернштейн, Н.А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности / Н.А. Бернштейн. – М.: Медицина, 1966. – 494 с.
4. Бех І.Д. Від волі до особистості / І.Д. Бех. – К.: Україна-Віта, 1995. – 202 с.
5. Дикая Л.Г. Психическая саморегуляция функционального состояния человека / Л.Г. Дикая. – М.: Изд-во РАН, 2003. – 318 с.

6. Иванников В.А. Психологические механизмы волевой регуляции: Учебное пособие. 3-е изд. / В.А. Иванников. – Спб.: Питер, 2006. – 208 с.
7. Калинин В.К. Эмоционально-волевая регуляция поведения и деятельности / В.К. Калинин. – Симферополь, 1983. – 215 с.
8. Конопкин О.А. Структурно-функциональный и содержательно-психологический аспекты осознанной саморегуляции / О.А. Конопкин // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2005. – Т.2, №1. – С. 27-42.
9. Моросанова В.И. Личностные аспекты саморегуляции произвольной активности человека / В.И. Моросанова // Психологический журнал. – 2002. – Т. 23, № 6. – С. 5-17.
10. Осницкий А.К. Регуляция деятельности и направленность личности / А.К. Осницкий. – М.: Издательство Моск. экономико-лингвист. ин-та, 2007. – 232 с
11. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога / Н.І. Пов'якель. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. – 294 с.
12. Прохоров А.О. Саморегуляция психических состояния: феноменология, механизмы, закономерности / А.О. Прохоров. – М.: ПЕРСЕ, 2005 – 352 с.

References transliterated

1. Anohin P.K. Principial'nye voprosy obshchej teorii funkcional'noj sistemy / P.K. Anohin // Principy sistemnoj organizacii funkcij. – М.: Nauka, 1973. – 456 s.
2. Basov M.YA. Volya kak predmet funkcional'noj psihologii / M.YA.Basov. – Spb.: Aletejya, 2007. – 544 s.
3. Bernshtejn, N. A. Oчерki po fiziologii dvizhenij i fiziologii aktivnosti / N.A. Bernshtejn. – М.: Medicina, 1966 – 494 s.
4. Bekh I.D. Vid voli do osobistosti / I.D. Bekh – К. : Україна-Віта, 1995. – 202 s.
5. Dikaya L.G. Psihicheskaya samoregulyaciya funkcional'nogo sostoyaniya cheloveka / L.G. Dikaya. – М.: Izd-vo RAN, 2003 – 318 s.
6. Ivannikov V.A. Psihologicheskie mekhanizmy volevoj regulyacii: Uchebnoe posobie. 3-e izd. / V.A. Ivannikov – Spb.: Piter, 2006. – 208 s.
7. Kalin V.K. EHmocional'no-volevaya regulyaciya povedeniya i deyatel'nosti / V.K. Kalin. - Simferopol', 1983. – 215 s.
8. Konopkin O. A. Strukturno-funcional'nyj i soderzhatel'no-psihologicheskij aspekty osoznannoj samoregulyacii / O.A. Konopkin // Psihologiya. ZHurnal Vysshej shkoly ehkonomiki. – 2005. – Т.2, №1. – С. 27-42.
9. Morosanova V.I. Lichnostnye aspekty samoregulyacii proizvol'noj aktivnosti cheloveka/ V.I. Morosanova // Psihologicheskij zhurnal. – 2002. – Т. 23, № 6. – С. 5-17.
10. Osnickij A.K. Regulyaciya deyatel'nosti i napravlennost' lichnosti / A.K. Osnickij. – М.: Izdatel'stvo Mosk. ehkonomiko-lingvist. in-ta, 2007. – 232 s
11. Pov'yakel' N.I. Profesiogenez samoregulyacii mislennya praktichnogo psihologa / N.I. Pov'yakel' – К.: NPU imeni M.P. Dragomanova, 2003. – 294 s.
12. Prohorov A.O. Samoregulyaciya psihicheskikh sostoyaniya: fenomenologiya, mekhanizmy, zakonovernosti / A.O. Prohorov. – М.: PERSE, 2005 – 352 s.

Zlagodukh V.V. Professional self-regulation of future operators of aircraft type. *The article presents the results of theoretical definitions and empirical studies of the development of self-regulation of professional activity of the future operators of aviation profile at different stages of training in higher educational establishment. Substantiates the specificity of professional work of the future aircraft operator profile, which is the high rate of passage of the process; a large amount of cognitive processing information under time pressure; arising high psychological tension under conditions of uncertainty; a level of liability and error value operator responsibility activities and great errors value operator activity; fast transition from the period of waiting before intense activity, a change in meteorological words and intensity of movement. The psychological content of the concept of "self-regulation of professional work at the future operators of aircraft profile" Self-regulation of professional work at the future operators aircraft Profile is a conscious processes of internal mental activity on the construction, maintenance and management of different types and forms of any activity, which is being implemented during the execution of a professional task. The structure of self-regulation of professional work at the future operator of aviation profile: regulatory and processual, regulatory and personal and effective components were analyzed. The methodical basis of self-diagnosis of the level of development of the professional activity of the students were described, its basic criteria and indicators were presented. The basic differences in the structural components of self-regulation of professional activity of the students were also analyzed.*

Keywords: *self-regulation of professional work of the future operators of aircraft profile, regulatory and processual component, regulatory-personal component, resultant component.*